

Opdatering af vejledende registrering af § 3-beskyttede naturområder

Opdateringen har givet anledning til at sætte fokus på de spørgsmål, som ofte bliver rejst i forbindelse med § 3-sager. En ny rapport påviser bl.a., at der kan være uoverensstemmelse mellem den vejledende registrering og det reelt beskyttede areal.

- **Ny natur**
- **Generelt om håndtering af potentielle overtrædelsessager**
 - 1) Rådgivning og information om reglerne
 - 2) Vurder mulighederne i sagen og giv et fagligt og ærligt bud på sagsgang, tidsforbrug og udfald
 - 3) Assister ved eventuelle møder/besigtigelse med kommunen
 - 4) Gå i dialog med kommunen om sagen
 - 5) Skriv redegørelse, parthøring og evt. klage for landmanden
- **Altid en konkret vurdering**

Promilleafgiftsfonden for landbrug

I forlængelse af det § 3-serviceeftersyn som blev udført i 2010, er der igangsat en opdatering af den vejledende § 3-registrering. Opdateringen udføres i årene 2011 til 2013. Læs mere [her](#).

Aarhus Universitet har udarbejdet en [rapport](#), der omhandler en undersøgelse af ændringerne af den vejledende § 3-registrering for det første projektår.

Rapporten, der er baseret på erfaringer fra 7 kommuner, konkluderer, at det faktiske areal med beskyttet natur potentielt er 3,2 pct. større end det, der er vejledende registreret på Danmarks miljøportal. Ligeledes vurderes det i rapporten, at 2,5 pct. af de vejledende registrerede naturområder har været udsat for aktiviteter, som potentielt er i konflikt med beskyttelsen. De største arealændringer af naturtyper var på overdrev, heder, søer og vandhuller samt ferske enge. Erfaringerne fra de 7 kommuner kan dog ikke umiddelbart overføres til at være dækkende for hele landet.

I sager, hvor Naturstyrelsen på baggrund af opdateringen vurderer, at der potentielt kan være tale om overtrædelser, overdrages disse til kommunerne til videre behandling. Naturstyrelsen foretager ikke en egentlig sagsbehandling og undersøger således ikke, om der f.eks. er givet genopdykningsret. Man kan derfor opleve, at der opstår nye vejledende registreringer og bliver rejst flere sager lokalt.

Samtidig er der opstået nye problemstillinger i kølvandet på, at naturbeskyttelseslovens bestemmelser løbende inddrages i anden lovgivning, primært husdyrloven og randzonenloven. Integrationen medfører, at afgørelser efter naturbeskyttelseslovens bestemmelser kan få flere konsekvenser, f.eks. krav om randzoner og krav for kvælstofudledning, også på naboejendomme.

Opdateringen og de nye problemstillinger har givet anledning til at sætte fokus på de spørgsmål, som ofte bliver rejst i forbindelse med § 3-sager.

Forvaltningen af loven rummer i vidt omfang en lang række individuelle vurderinger baseret på en konkret vurdering af den enkelte sag, og de fleste § 3-sager modtages og håndteres normalt lokalt. I nogle sager bistår Videncentret med biologiske eller juridiske indspil, og enkelte sager føres af Videncentret på vegne af den lokale rådgiver. Vi vil dog gerne have øget kendskab til praksis i løbet af 2013 og efterspørger konkrete eksempler på sager og afgørelser af mere principiel karakter.

Målet er at indsamle viden for løbende at kunne informere mere specifikt om afgørelser og give eksempler på vurderinger inden for de forskellige naturtyper.

Vi vil primært have fokus på de naturfaglige aspekter i sagerne, men ofte inddrages juridiske tolkninger, og det skal understreges, at det altid bør vurderes indledningsvist, om kommunen har lovhjemmel til den trufne afgørelse.

Herunder gives derfor nogle generelle anbefalinger og opmærksomhedspunkter i forbindelse med naturbeskyttelseslovens § 3 vedrørende ny natur og om håndtering af potentielle overtrædelsessager.

Ny natur

Beskyttelsen af natur efter naturbeskyttelsesloven er umiddelbar og forudsætter hverken, at arealerne er registrerede, eller at ejerne har modtaget underretning. Det er altid den faktiske tilstand på arealet, der er afgørende for, om arealet er omfattet af en beskyttelse eller ej.

Det kan være ekstra vigtigt at være opmærksom på, om arealer er omfattet af en § 3-beskyttelse, hvis:

Arealer uden for omdrift	Hvis der er arealer, der ikke har været i omdrift i mange år på våd eller tør jordbund (dog min. syv til ti år).
Vandhuller og søer	Søer og vandhuller er beskyttet, når der har indfundet sig et naturligt dyre- og planteliv. Det sker normalt i løbet af få år (ned til ca. 2 år).
Ved ændringer i driften	Hvis der skal foretages ændringer i driften, på arealer som ikke er i omdrift. Det kan f.eks. være ved at oprense vandløb og vandhuller, nedgrave drænløsningskanaler, etablere nye markveje, planere, eller ved at ændre gødningsintensiteten eller anden driftspraksis på ekstensive græsarealer.
Ved køb af jord	Hvis driftshistorien ikke er kendt. Der bør kommunen kontaktes, og man bør afvente en skriftlig tilbagemelding, hvis der er den mindste tvivl mht., om et areal kan være omfattet af en § 3 beskyttelse.
Flerårige brakmarker og andre arealer uden for omdrift	Hav styr på driftshistorien. Der kan være et kompliceret samspil mellem reglerne om beskyttet natur, braklægning og arealer i miljøordninger, som skal undersøges nærmere.

Der findes en vejledning, samt en række tekniske anvisninger som kommunerne kan følge og anvende i forbindelse med vurdering af, hvornår arealer er omfattet af § 3-beskyttelse. Se:

Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper	Læs mere
Teknisk anvisning til luftfotoregistrering af tabt § 3-natur	Læs mere
Teknisk anvisning til luftfotoregistrering af ny og overset § 3-natur	Læs mere
Teknisk anvisning til feltregistrering	Læs mere
Skemaer til § 3-registreringer	Læs mere

De tekniske anvisninger kan give et godt grundlag for at afgøre, om naturarealer har § 3-status, samt sikre en ensartet registrering. Det er dog vigtigt at forstå anvisningerne korrekt og sikre, at alle nødvendige informationer er indsamlet for at kunne foretage en korrekt registrering. I forbindelse med konkrete sager kan det være værdifuldt at have kendskab til, hvad der lægges til grund for en vurdering af, om arealer er omfattet af en beskyttelse.

En optælling af positive arter må vurderes at være utilstrækkelig, jf. teksten i "Teknisk anvisning til feltregistrering":

"Forekomst af karakteristiske arter, antallet af indikatorarter, stjernearter og problemarter vil give et fingerpeg om arealets § 3-status og biologiske tilstand."

"Ved feltbesøget afgrænses lokalitetens udbredelse med udgangspunkt i luftfototolkningen."

"Hovednaturtyperne identificeres ud fra vegetationens sammensætning og struktur samt jordbundsforhold, hydrologi m.v. Med udgangspunkt i luftfotos, luftfototolkningen og den vejledende § 3-registrering afgrænses hovednaturtyperne på luftfoto i felten. Forekommer hovednaturtyperne mere komplekst (f.eks. små vældmosepartier på et overdrev) eller fordi overgangene mellem naturtyperne ikke er veldefinerede, kan det være nødvendigt, at indtegne arealet som en mosaikforekomst, med oplysning om den anslåede procentvise arealandel af hovednaturtyperne, se "Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3 beskyttede naturtyper", (Anon. 2007)."

[Til top](#)

Generelt om håndtering af potentielle overtrædelsessager

Nogle af de sager om overtrædelser der rejses af kommunen overfor en landmand handler om mulige overtrædelser, som følge af opdyrkning af et areal omfattet af den vejledende registrering efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Kommunal praksis i håndteringen af sagerne (håndhævnelsespraksis) varierer inden for rammerne, og følgende er et eksempel fra en kommune, der som udgangspunkt tilstræber dialog.

Når kommunen får en meddelelse eller ved besigtigelse konstaterer en mulig ulovlig foranstaltning, sker følgende som regel:

1. Kommunen vurderer luftfoto og driftshistorie
 2. Kommunen kontakter landmand og hører hans forklaring
 3. Kommunen kan bede om en redegørelse
- Hvis lodsejer anerkender, at der er sket en overtrædelse, får han:
4. En henstilling om retablering af området

I grovere tilfælde, f.eks. ved mistanke om forsætlig handling, er praksis mere formel:

1. Standsningsmeddelelse
2. Partshøring
3. Varsling af påbud
4. Påbud

Er det ikke muligt at opnå enighed, træffer kommunen en afgørelse, som kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet via kommunen. Der kan også foretages politianmeldelse og gives bødestraf for overtrædelser.

Organisationer som Danmarks Naturfredningsforening m.fl. har ofte mulighed for at påklage afgørelserne, også i sager hvor kommune og lodsejer har fundet en mindelig løsning. Disse sager ender normalt også i Natur- og Miljøklagenævnet.

Som konsulent for landmanden kan du hjælpe ved at:

1. Rådgive og informere om reglerne
2. Vurdere mulighederne i sagen og give et fagligt og ærligt bud på sagsgang, tidsforbrug og udfald
3. Assistere ved eventuelle møder/besigtigelse med kommunen
4. Gå i dialog med kommunen om sagen
5. Skrive redegørelse, parthøring og evt. klage for landmanden

Du kan finde information om § 3-beskyttelsen på [Landbrugsinfo](#) og Naturstyrelsens [hjemmeside](#) om beskyttelse. Her er også henvisninger til lovgrundlag og vejledninger, som det er vigtigt at have grundigt kendskab til og ofte konsultere i forbindelse med en konkret sag.

[Til top](#)

1) Rådgivning og information om reglerne

Rådgivning og information er vigtigt for at forbygge overtrædelser. Men også ved potentielle overtrædelser er det godt at informere landmand/lodsejer om reglerne, så han ikke kommer galt fra start i dialogen med kommunen.

Følgende er vigtigt for landmanden at få afklaret/besked om:

- Det er vigtigt, at landmanden er klar over, hvorfor kommunen vurderer, at der er tale om en overtrædelse.
- At det har stor betydning, at man kan godtgøre at have handlet i god tro. Det vil dog næppe gavne sagen at være helt uvidende om lovens bestemmelser.
- At evt. fjernelse af bevismaterialet i forbindelse med sagsbehandlingen, som f.eks. opdyrkning, kan skade landmandens sag.
- Kommunen kan normalt kun dispensere for tilstandsændringer, der har et naturforbedrende formål.
- At selv foranstaltninger der har et naturforbedrende formål ofte kræver dispensation.
- At overtrædelser ikke forældes, og man som ejer eller bruger af et areal kan sanktioneres for tidligere ejers overtrædelser.
- At individuel økonomisk interesse ikke tillægges særlig betydning, heller ikke i forhold til plantedækkekrav.
- At jagtinteresser normalt heller ikke tillægges nogen betydning.
- At dokumenteret driftshistorie og sædvanlig praksis tillægges stor vægt.
- Ved indgåelse af plejeaftaler findes der en mulighed for at søge genopdyrkningsret på arealer, der på ansøgningstidspunktet ikke er omfattet af en § 3-beskyttelse.
- At der er krydsoverensstemmelse på overtrædelser på § 3-arealer i Natura 2000-områder, og at der kan sanktioneres selvom naturen genoprettes.
- Hvilke rådgivere der kan være behjælpelige med vurderinger af § 3-sager.

[Til top](#)

2) Vurder mulighederne i sagen og giv et fagligt og ærligt bud på sagsgang, tidsforbrug og udfald

Når kommunen rejser en sag om mulig overtrædelse af § 3, er der flere mulige udfald. De mest almindelige er at:

- Konstatere det, at der er tale om en overtrædelse, der har medført en væsentlig tilstandsændring af arealet (f.eks. opdyrkning eller dræning af arealet), kræver kommunen normalt en **fysisk lovliggørelse**, dvs. en reetablering af naturområdet.
- Vurderer kommunen, at der er tale om en tilstandsændring, som er mindre væsentlig, eller som har haft en reel naturforbedrende virkning, f.eks. en oprensning af en mindre tilgroet sø, kan kommunen vælge at kræve/anbefale en **juridisk lovliggørelse**, hvor landmanden søger dispensation til overtrædelsen. En dispensation kan blive givet under forudsætning af, at landmanden lever op til nogle vilkår, f.eks. at det opgravede materiale køres bort.
- Vurderer kommunen, at der reelt ikke kan påvises en overtrædelse, **frafalder kommunen** sagen.

Når man som konsulent eller rådgiver anmodes om at hjælpe en landmand, er det godt at kende kommunens sædvanlige håndhævelsespraksis. Skim sagen, tjek evt. luftfotos og tal med landmanden om de mulige udfald af sagen. Vurder sammen med landmanden, om der er forhold, der skal undersøges nærmere eller bidrage til bedre belysning af sagen. Det kan f.eks. være dokumentation for en konkret drift, vidneudsagn, fotodokumentation, tidligere aftaler, besigtigelser etc.

Vurder sammen med landmanden, om han har en god sag, eller om kommunen har godt belæg for at vurdere, at der kan være tale om en overtrædelse. Tal med landmanden om den bedst mulige løsning på den konkrete sag og giv et bud på tidsforbrug.

[Til top](#)

3) Assister ved eventuelle møder/besigtigelse med kommunen

Hvis der i en konkret sag aftales en fælles besigtigelse, kan du tilbyde at assistere landmanden. Her kan du hjælpe med at huske, hvad der er set eller sagt og oversætte landbrugsfaglige og juridiske/biologiske termer, så landmand og sagsbehandler i højere grad forstår hinanden. Du kan måske bidrage med løsningsforslag, som begge parter kan acceptere.

[Til top](#)

4) Gå i dialog med kommunen om sagen

Du kan tilbyde landmanden at føre dialogen med kommunen. Det er oftest gavnligt at søge dialogen og derigennem tilstræbe at sikre den gensidige forståelse. I nogle tilfælde kan landmanden selv løfte opgaven, men ved mere komplicerede sager, eller sager der går i hårdknude, kan det være gavnligt at tage en mæglerende rolle, jf. ovenstående pkt. 3.

[Til top](#)

5) Skriv redegørelse, parthøring og evt. klage for landmanden

Ved at skrive redegørelser, parthøringer og evt. klager for landmanden, kan du sikre, at argumentationen hviler på det rette juridiske grundlag, hvilket gavner landmandens sag.

Klagesager kræver ofte et grundigt arbejde, og man kan med fordel anvende de samme tekniske anvisninger som kommunen til opbygningen af argumentationen, som nævnt ovenfor.

Vi anbefaler følgende fokuspunkter:

- Er der lovhjemmel til den trufne afgørelse?
- Er der sket principielle fejl i håndhævelsen?
- Har kommunen ikke tillagt lodsejers redegørelse tilstrækkelig betydning, og er der noget der skal uddybes, styrkes?
- Er luftfototolkningen mangelfuld?
- Mangler der mange år i serien, og
- fremtræder arealet meget forskelligt over årene, så
- arealet kan have været omlagt, gødsket el. lign.
- Foreligger der dokumentation for tidligere besigtigelser, dispensation, afregistrering, eller drift?
- Er det mulig at sandsynliggøre en drift, tro- og loveerklæring fra tidligere ejer etc.?
- Er vegetationens sammensætning velbeskrevet?
- Er der artslister, og er disse repræsentative for naturtypen og for hele arealet?
- Sondres der mellem karakteristiske arter, og arter som forekommer mere bredt?
- Er der tilstrækkelig beskrivelse af negative strukturer og arter?
- Er/var driften, jordbundsforholdene og hydrologien naturtypekarakteristiske?
- Står evt. vilkår i et rimeligt forhold til forseelsen?

[Til top](#)

Altid en konkret vurdering

Som privat lodsejer eller konsulent er det ikke en enkel sag at navigere rundt i naturbeskyttelsesloven. Lov, bekendtgørelse og vejledninger rummer en lang række "bløde" formuleringer, der kan tolkes.

Hvad er "hidtidig benyttelse"? Har både karakteren og hyppigheden af indgrebet betydning? Hvad er væsentlig, perifer og bagatelagtig?

Er man i tvivl, kan tidligere afgørelser af lignende sager give en rettesnor for en vurdering af et muligt udfald af en konkret sag.

Du kan finde tidligere afgørelser på Natur- og Miljøklagenævnets [hjemmeside](#).

Naturstyrelsen udgav fra 1985 til 2002 et nyhedsbrev med væsentlige afgørelser i administrationen af naturbeskyttelseslovens § 3, tidligere naturfredningslovens § 43. Mange af disse er indarbejdet i "Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper" fra 2004.

Nyhedsbrevene kan også findes [her](#).

Vær dog opmærksom på, at en afgørelse **altid skal bero på en konkret vurdering**.

[Til top](#)